

ПРОБЛЕМИ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВОЇ РЕФОРМИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Толкачова Ірина Анатоліївна,

*к.ю.н., доцент кафедри конституційного та адміністративного права
Національного транспортного університету*

Остап'юк Андрій Володимирович,

*студент, Київський університет права НАН України
м. Київ, Україна*

Для кожної розвинутої держави надважливим є якісне функціонування правосуддя. У Конституції України правосуддю присвячено Розділ 8 [1]. Питання судової реформи є предметом постійних дискусій майже протягом всього існування незалежної України. Перші кроки по проведенню судової реформи розпочались у 2014 році. Станом на сьогодні, на нашу думку, важливим є Указ Президента України «Про Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021 – 2023 роки» від 11 червня 2021 року № 231/2021 [2], яким було розроблено та затверджено стратегію щодо розвитку системи правосуддя з урахуванням всіх міжнародних стандартів і практик.

У судової системи є декілька важливих проблем, серед яких: корупція, недобросовісність, проблеми з бездоганною репутацією, неухильним дотриманням вимог закону і принципів верховенства права, присяги судді тощо. Особливо гостро в умовах війни постало питання вірності присязі та Конституції України людей, які займають суддівські посади. Є судді, які зрадили Україну, та перейшли на бік ворога чи співпрацювали з ним, чи як виявилось після ретельніших перевірок мали певні зв'язки з РФ, у тому числі, навіть, громадянство країни-агресора. Крім того, надзвичайно болючою проблемою є прийняття суддями завідомо неправосудних та незаконних рішень. Відповідно через ці та інші фактори, й породжені з них стереотипи й виникає сама головна проблема – недовіра народу до судової системи.

Указ Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021 розглядає декілька напрямків реформ. Тут є згадка про такий елемент судової реформи як відновлення роботи Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Та все відповідно змінила війна, яка не тільки сповільнила процес, але на певний час зупинила реформу. Як не дивно, відкрита військова агресія РФ проти України прискорила процеси по відборі кандидатів, і станом на січень 2023 року майже всі заявки були опрацьовані та навіть почалися співбесіди. Доволі цікавим є те, що одним з позитивних факторів є публікування відео з кожної співбесіди у мережі «інтернет» [3]. Вже 15 березня 2023 року відбулась пресконференція з нагоди завершення конкурсу.

Прикрим прикладом корумпованості і помилок старої системи щодо відбору суддів стало викриття колишнього голови Верховного Суду Всеволода Князева на корупційному злочині [4]. Тут варто зазначити, що він був обраним на посаду у грудні 2021 року, вже під час дії нової реформи. Це свідчить про те, що, навіть, у мирний час не змогла відбутись якісна перевірка особи на посаду на найвищій рівень. При цьому зрозуміло що на нижчих рівнях ця ситуація є такою ж, про що свідчать неодноразові повідомлення у ЗМІ, більшість щоправда з яких не були доведені, за дивним збігом обставин через недостатність доказів, або, знову ж таки, через корупцію.

Судова реформа окрім вже вищезазначених проблем передбачала й інші зміни, які в умовах повномасштабного вторгнення також зустрілися з певними труднощами. Так, наприклад, у результаті децентралізації в Україні з'явився новий розподіл по районах і більшість районних судів знаходяться у вже формально не існуючих районах. І, відповідно, вони мали б розформуватись або отримати новий статус, чого не було зроблено для оптимізації їх діяльності та відповідно підвищити якість та ефективність. Натомість, зараз у зв'язку з війною цей процес пригальмувався. Однією з додаткових причин стала окупація територій, і неможливість на них роботи судів для здійснення правосуддя. Що спричинило навантаженість інших

судів через зміну територіальної підсудності [5]. В умовах війни посилюється кадровий голод, станом на кінець 2022 року було понад 1840 вакантних посад суддів. При цьому навіть з вже наявних суддів більше двох тисяч ще не пройшли кваліфікаційного оцінювання [5]. Законотворці більше звертають увагу саме на закордонний досвід, але також не потрібно забувати про можливість створення власного підходу, який міг би покращити судову систему. Прикладом є дія реформи цифровізації судової системи, що робить її більш відкритою та простішою. Та все ж їй ще є куди рости, враховуючи потенціал України саме на ринку інформаційних технологій, важливо збільшити зусилля саме у цьому напрямку.

Отже, у період воєнного стану у нас залишаються основні проблеми: такі як корупція, так зване «кумівство», та недобросовісність у судовій системі на всіх рівнях. Недовіра населення тільки зростає через ухвалення завідомо неправосудних рішень та дискредитацію судової системи деякими особами, які будучи на посадах вчиняли корупційні правопорушення. Посилилась проблема вірності присязі суддів Україні та українському народу.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021 – 2023 роки: Указ Президента України від 11 червня 2021 року №231/2021. URL: №231/2021<https://www.president.gov.ua/documents/2312021-39137>.

3. Судова реформа: що відбулося і що далі? Українська правда. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2023/01/25/7386464/>.

4. Масштабну корупцію у Верховному Суді допомогли виявити детективи під прикриттям – НАБУ. Укрінформ. URL:

<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3709899-masstabnu-korupciu-u-verhovnomu-sudi-dopomogli-viaviti-detektivi-pid-prikrittam-nabu.html>.

5. Наступні кроки судової реформи: які вони? LB.ua. URL: https://lb.ua/blog/pravo_justice/552223_nastupni_kroki_sudovoi_reformi_yaki.html.